

Aktiv konkurrens politik

I mitten av maj presenterade Europeiska kommissionen den ”XXX:e rapporten om konkurrens politiken 2000”. Rapporten beskriver kommissionens arbete med konkurrensfrågor och tar också upp exempel på hur konsumenterna gynnas av konkurrens politiken.

År 2000 präglades av intensiv aktivitet på konkurrens politikens område. Europeiska kommissionen fortsatte att uppdatera och modernisera sina regler och metoder i fråga om konkurrensbegränsande samarbete och missbruk av dominerande ställning samt företagskoncentrationer. Detta arbete är nödvändigt för att hålla jämna steg med det växande antalet koncentrationer och förvärv, som också blivit alltmer komplexa. Av de totalt 1 206 nya ärenden som behandlades förra året var 345 koncentrationsärenden – en ökning med 18 procent jämfört med 1999.

– År 2000 var ett mycket arbetsamt år med stora utmaningar. Kommissionen fortsatte sin översyn av antitrustförfarandena samtidigt som antalet koncentrationsärenden åter ökade. Den omfattande tekniska utvecklingen gjorde också att nya marknader och affärsmetoder började omfattas av våra konkurrensregler, säger Mario Monti, kommissionsledamot med ansvar för konkurrensfrågor.

– Men mycket återstår att göra, inte minst på energimarknaden där konkurrens endast kan uppstå om leverantörerna fritt kan konkurrera om kunder och kunderna fritt kan byta leverantörer. Först då kan konsumenterna bli fullt medvetna om fördelarna i form av större valmöjligheter och konkurrenskraftiga priser, tillägger han.

Mario Monti, kommissionsledamot i Europeiska kommissionen och initiativtagare till Europeiska konkurrensdagen.

Till nytta för konsumenterna

I årets konkurrensrapport läggs större vikt vid vad konsumenten har att vinna på konkurrens politiken. När konkurrensen fungerar försöker tillverkarna locka till sig kunder genom att erbjuda lägre priser, bättre kvalitet eller bättre service än konkurrenterna.

Konsumenterna gynnas också på lång sikt, när ansträngningar som företagen gjort för att övervinna sina konkurrenter till slut leder till större innovation och effektivitet inom viss tillverkning.

Exempel på beslut som har direkt konsumenteffekt är beslutet i september att ålägga Opel Nederland böter på 43 miljoner euro,

forts. sid 2

I DETTA NUMMER:

Europeiska konkurrensdagen

3

Vilja Våga Vinna

4

Konkurrensverkets ärenden

6

Länsstyrelseförslag för bättre taxi-konkurrens

7

forts. från sid 1

vilket syftar till att garantera konsumentens rätt att köpa sin bil där den är billigast. Beslutet att tvinga TotalFina att avyttra 70 bensinstationer vid franska motorvägar i utbyte mot ett godkännande av övertagandet av Elf ledde till att den offensiva snabbköpskedjan Carrefour trädde in på marknaden, vilket i sin tur ledde till lägre priser. Fler exempel presenteras i rapporten.

Modernisering i fokus

Förra året präglades av ett intensivt arbete för att anpassa konkurrensreglerna till de nya förutsättningarna som följer av den tekniska utvecklingen, den fortsatta integrationen av den inre marknaden och den kommande utvidgningen av Europeiska unionen österut.

Arbetet ledde bl.a. till antagandet av nya gruppundantagsförordningar för horisontella avtal. Förordningarna innebär ett skydd av affärsavtal om forskning och utveckling samt vissa former av produktionsavtal, t.ex. outsourcing och gemensam produktion. Villkoret är dock att företagen i fråga saknar betydande marknadsinflytande och inte handlar i direkt strid med konkurrenslagstiftningen.

Kommissionen gick dessutom ett steg vidare mot en grundläggande reform av förfarandet i fråga om karteller och missbruk av dominerande ställning, den s.k. omarbetningen eller moderniseringen av förordning nr 17/62.

Omfattande kontroll av fusioner

I takt med den ökade konsolideringen av olika branscher har antalet koncentrationer och förvärv stigit och blivit allt mer omfattande. Detta har lett till att trycket från de inblandade och medierna på kommissionens kontroll av koncentrationer aldrig varit större än nu. Detta gäller framförallt WorldCom/Sprint-

affären som förbjöds, samgåendet mellan AOL och Time Warner och Time Warners överenskommelse med EMI som senare bröts.

Ett initiativ från kommissionens sida var att anta ett förenklat förfarande för att granska oproblematiske fusioner, t.ex. fusioner helt utan eller med endast en obetydlig överlappning mellan parterna.

Rekordstora böter för kartellbildningar

Kampen mot kartellbildningar och missbruk av dominerande ställning resulterade under året i böter på totalt 199,5 miljoner euro, en ökning med 77,6 procent från 1999.

Det viktigaste beslutet om karteller gällde fem producenter av lysin, en produkt som används i djurfoder – de fick böter på totalt 110 miljoner euro.

Ny teknik

Den ökande globaliseringen av ekonomin och den nya tekniska utvecklingen, som skapar nya marknads- och affärsmetoder skapar också nya problem vid tillämpningen av konkurrensreglerna. Uppkomsten av elektroniska "business to business"-marknadsplatser och de frivilliga avtal med miljösyften som har uppstått i vissa branscher är bara två exempel på sådana nya metoder som har lett till beslut från kommissionens sida, bl.a. de som gällde MyAircraft.com och CECED.

I motsats till vad en del har fruktat eller trott har de nuvarande konkurrensreglerna dock visat sig tillräckliga för behoven i den nya elektroniska ekonomin på samma sätt som i den traditionella.

Nyligen konkurrensutsatta marknader

En stor del av kommissionens arbete för att övervaka att bestämmelserna tilläm-

pas inriktas på nyligen konkurrensutsatta marknader, t.ex. telekommunikationer och energi, där det ännu inte finns någon fullständig förutsättning för konkurrens.

År 2000 var det andra året efter avregleringen av elmarknaden, men ännu vid slutet av året hade inte alla EU-länder fullt ut genomfört direktivet om detta, och det fanns också andra hinder för en integrering av marknaden i EU och för en fri konkurrens.

Avregleringen av gasmarknaden inleddes i augusti förra året, men när monopolrättigheterna avskaffades och det blev möjligt för kunderna att välja leverantör, blev det också tydligt att marknadernas struktur i sig inte gynnade konkurrens.

Den internationella dimensionen

Slutligen har kommissionen lagt särskild vikt vid konkurrenspolitikens internationella dimension. För att analysera konkurrensärenden med internationell dimension korrekt och undvika konflikter har kommissionen fördjupat sitt samarbete med Förenta staternas och andra länders konkurrensmyndigheter. Man har också inlett diskussioner med Japan i syfte att nå fram till ett bilateralt samarbetsavtal om konkurrensbegränsande samarbete och missbruk av dominerande ställning under 2001.

Kommissionen har också fortsatt att nära bevaka konkurrensaspekterna av utvidgningen för att se till att samma regler ska gälla med samma effektivitet i en utvidgad union.

Rapporten finns att läsa på:

http://europa.eu.int/comm/competition/annual_reports/2000

Europeiska konkurrensdagen

För att tydliggöra vad Europeiska kommissionen och de nationella konkurrensmyndigheterna gör och hur konkurrenspolitiken påverkar det dagliga livet för allmänheten har kommissionen initierat den Europeiska Konkurrensdagen. Arrangörskapet har knutits till det land som innehar ordförandeskapet i Europeiska Unionen. Den 11 juni är det därmed Sveriges tur att arrangera Konkurrensdagen.

Konkurrensdagen i Sverige arrangeras av Näringsdepartementet och Konkurrensverket i samverkan med Europeiska kommissionen.

Tanken är att informera om den europeiska konkurrenspolitiken och samtidigt väcka intresse och engagemang hos konsumenterna när det gäller att utnyttja nya möjligheter och påverka utvecklingen genom aktiva val.

Heldagskonferensen vänder sig främst till företrädare för konsumenter och mindre företag.

välja.vinna 11 juni 2001

Vid Konkurrensdagen välja.vinna i Stockholm den 11 juni medverkar, från Europeiska kommissionen, kommissionsledamot Mario Monti, generaldirektör Alexander Schaub och direktör Sven Norberg. Detta nummer av Konkurrensnytt inleds med en presentation av kommissionens arbete på det konkurrenspolitiska området.

Övriga medverkande är bl.a. Ulrica Messing, statsråd, Näringsdepartementet, Marit Paulsen, ledmot i Europaparlamentet och Konkurrensverkets generaldirektör Ann-Christin Nykvist. Delar av Ann-Christin Nykvists tal finns på sid. 4-5.

Den 11 juni arrangeras även regionala Konkurrensdagar, i form av halvdagskonferenser, av länsstyrelserna på 11 orter i landet. Den första timmen av konferensen i Stockholm, med öppningsanföranden av Ulrica Messing och Mario Monti, kan följas på länsstyrelsernas konferenser via Internet. Därefter följer lokala program, där bl.a. representanter från Konkurrensverket deltar som föreläsare. (Länsstyrelsernas webbplats: www.lst.se).

Europas konkurrenspolitik och medborgarna

Europeiska kommissionen har givit ut skriften "Europas konkurrenspolitik och medborgarna".

Den kan laddas ner från www.konkurrensverket.se (under Publikationer/Övriga trycksaker).

Vilja Våga Vinna

När vi blev medlemmar i EU hade vi stor förväntningar på att det skulle bli bättre för oss konsumenter. Större och mer varierat utbud, nya produkter och tjänster och förstås pressade priser var några av de fördelar som den inre marknaden med fritt flöde för varor, tjänster och kapital skulle ge oss. Hur har det då blivit?

konsumenterna fått det bättre? Tyvärr är det inte lätt och ibland omöjligt att direkt ange vad konsumenterna tjänar på en effektiv konkurrens. Ett annat sätt är att beskriva vad konsumenterna förlorar när konkurrensen inte fungerar.

Inom EU finns stränga regler för att skydda konkurrensen. Den svenska kon-

svenska prisnivån ligger tyvärr 20 procent över EU-genomsnittet och ca 10 procent bedöms bero på bristande konkurrens på den svenska marknaden. Välfärdsvinsterna kan bli betydande om konkurrensen skärps. Om vi fick ner priserna med 10 procent skulle en tvåbarnsfamilj kunna spara närmare 30 000 kronor om året.

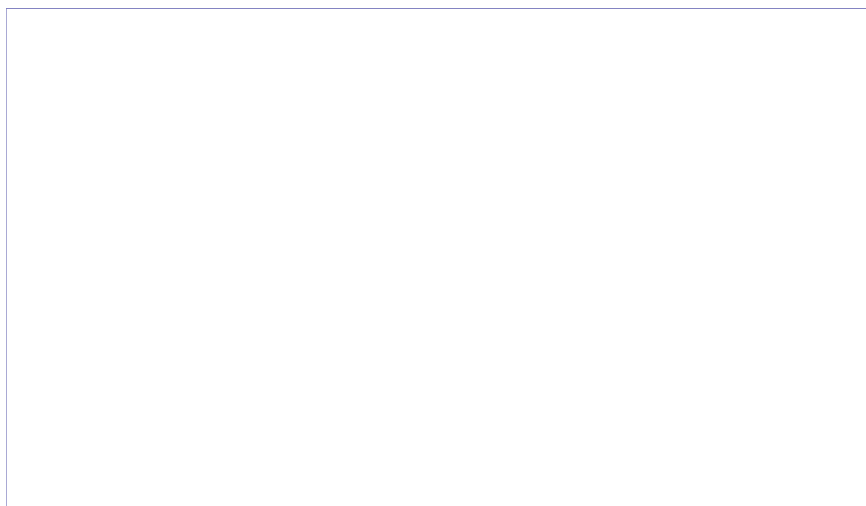
Att den svenska prisnivån ligger så högt beror till del på att den inre marknaden inte är helt fullbordad. Det finns fortfarande hinder som i onödan avskärmar den svenska marknaden från konkurrens från andra EU-länder. Standardiseringsarbetet går långsamt på bl.a. byggmaterialområdet vilket innebär att produkter från andra länder inte kan användas i vårt land utan en kostsam anpassning till svensk standard. En fallstudie som Konkurrensverket medverkat till visar att priset för vissa byggmaterial ligger 90 procent över EU-genomsnittet.

Avregleringar positiva för konsumenterna

Inom EU finns en stark ambition att liberalisera marknader som tidigare varit offentliga monopol. I Sverige har regelreformen i flera fall gått längre och snabbare än i andra länder inom EU.

Den generella bilden av regelreformererna och konkurrensutsättningarna är att de positiva effekterna för konsumenterna överväger. Press på priserna, nya produkter, nya tjänster, bättre service och ökad tillgänglighet finns bland det som ska sättas på pluskontot.

Ett belysande exempel på konsumentnytta är vad som har hänt sedan den svenska elmarknaden öppnades för konkurrens år 1996. Effekterna på elpriserna har blivit tämligen dramatiska. De svenska konsumenterna bedöms ha sparat upp

Det ger utdelning att vara aktiv som konsument.

Efter dryga sex års medlemskap i unionen kan vi konstatera att viktiga resultat som är positiva om än inte dramatiska har uppnåtts. De svenska företagens "hemmamarknad" har blivit större och såväl den faktiska som den potentiella konkurrensen har ökat inom olika branscher. Även om priserna i Sverige ligger högt – ja för högt – i jämförelse med genomsnittet för EU-länderna har de pressats tillbaka under senare år.

Konkurrens bra för konsumenternas välfärd

Om nu konkurrensen i Sverige har stärkts genom EU-medlemskapet hur kan man då visa att det har lett till att

kurrenslagen är i stort sett en kopia på EU:s regler. Bland de brott man ser allvarligast på finns konkurrensbegränsande samarbete i form av karteller och missbruk av dominerande ställning.

Konkurrensverket avslöjade för ett år sedan en kartell mellan fem bensinbolag i samband med en rabattsanering hösten 1999. Den ekonomiska utredning Konkurrensverket gjort visar att kunderna förlorar en halv miljard kronor på det samarbete som bolagen hade under denna begränsande period.

Att stärkt konkurrens kan betyda mycket för konsumenterna redovisas i en studie om prisnivån i Sverige som Konkurrensverket publicerade i höstas. Den

mot 15 miljarder kronor på reformen. På teleområdet har vi vidare sett tjänster utvecklas som vi konsumenter blivit mer förtjusta i än vad vi i vår vildaste fantasi kunde föreställa oss för några år sedan.

Jag vill dock inte sticka under stol med att nya konkurrens- och konsumentproblem har uppkommit i samband med att marknader har öppnats för konkurrens. Sorgebarnet i Sverige när det gäller avreglerade marknader är inrikesflyget. Utvecklingen där går i fel riktning. Konkurrensen har minskat och priserna stigit.

Den nya ekonomin ökar valfriheten
E-handeln är fortfarande svag trots den höga internetpenetrationen bland svenska hushåll. Men tekniken har framtiden för sig och kommer säkert att leda till att konsumenternas valfrihet ökar. Produktion, distribution och kommunikation kan effektiviseras och nya varor och tjänster utvecklas. Jag tänker bl.a. på de s.k. viktlösa varorna som distribueras direkt över nätet. Konsumenterna får tillgång till större utbud och mer information om varorna och tjänsterna.

Men Internet kommer inte av sig självt att ge konsumenterna alla dessa fördelar. För det första måste konsumenterna ha förtroende för e-handeln när det gäller leverans, betalning och reklamationer. Vi måste också se till att Internets fulla potential kan utnyttjas genom att konkurrensbegränsande regler och handels hinder undanröjs och genom att vi ser till att företagen inte tillåts begränsa konkurrensen på konsumenternas bekostnad.

Fungerande marknad kräver aktiva konsumenter

Utan konsumenter som är aktiva, kritiska och välinformerade kan ingen marknad fungera bra. Om konsumenterna ska kunna axla den rollen måste de

- ha ett reellt val
- veta att det finns ett val
- ha förutsättningar att välja
- vilja välja

Sambandet mellan konkurrenspolitiken och konsumentpolitiken är tydligt när

det gäller att ge konsumenterna en stark ställning på marknaden. Konsumentperspektivet är i fokus i båda fallen.

Aktiv konsument får utdelning

Det finns en attityd som bekymrar mig och det är att även om man har förutsättningar att välja så avstår man för att man inte vill, inte orkar eller inte tycker att det är någon idé.

En anledning kan vara att man som konsument inte känner förtroende för marknaden. Det kan också vara så att det är annan information än den som erbjuds som man är intresserad av. Man vill kanske inte veta hur många alternativ som finns och vilka villkor som gäller utan man vill veta vilka miljökonsekvenser som produktionen, distributionen och konsumtionen ger eller om produktionen motsvarar de etiska krav man vill ställa.

En annan sida av saken är att insikten om konkurrensens betydelse för konsumenterna nog ännu inte riktigt har rotat sig på alla håll i det svenska samhället. En förändrad inställning till begreppet konkurrens och till att marknaden ytterst styrs av konsumenternas val skulle säkert stimulera fler konsumenter till aktiva val.

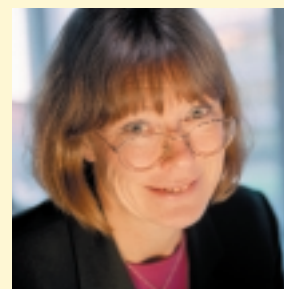
Det konkurrensinriktade synsättet kan stärkas på olika sätt. Ett är att tydligt peka på konkurrensbegränsningar som finns och vad konsumenterna förlorar på dem. Information och opinionsbildning är också viktigt. Kontaktytan mot skolan uppmärksammas i portalen *Våga handla* på nätet som Konsumentverket och Konkurrensverket utvecklat tillsammans och som vänder sig till gymnasieelever och lärare. Ett annat exempel på samarbete mellan myndigheterna finns inom ramen för svenska euroguichetkontoret Konsument Europa. Konkurrensdagen är ytterligare ett sätt att föra ut budskapet.

Våga handla, välja vinna och våga vinna är några av rubrikerna under Konkurrensdagen. Det kan tyckas som en ordlek men det ligger allvar bakom. Jag föredrar ordningen vilja, våga, vinna.

EU:s inre marknad ger oss konsumenter ökad valfrihet och ökade möjligheter. Det ger utdelning att vara aktiv.

Medvetna konsumenter främjar konkurrensen!

Gå in på
www.konkurrensverket.se
och klicka på:

Ann-Christin Nykvist,
generaldirektör

Yttranden

FRISTÅENDE GYMNASIESKOLOR

Dnr 293/2001

Konkurrensverket har till regeringen yttrat sig över betänkandet Fristående skolor – hot eller tillgång? (SOU 2001:12) och promemorian Fristående skolor.

Yttrandet gäller främst förslagen till ändrade etableringsregler och ersättning till friskolor. Verket utgår bl.a. från att de flesta aktörer som bedriver utbildning vid sidan av kommunen är mycket små skolor eller företag och att dessa generellt sett har betydligt sämre förutsättningar än den kommunala skolan för att uppnå givna krav på kapitalförsörjning inkl. soliditet och likviditet.

Vidare pekar verket på att kommunen, vid sidan av rollen att finansiera de egna skolorna, har ett betalningsansvar för friskolan och dessa båda roller kan utifrån konkurrensen mellan skolor vara motstridiga. Därutöver bör enligt verkets uppfattning beaktas att kommunens ersättning till en friskola främst baseras på de

redovisade kostnaderna för kommunala skolor och att kommunen har ett informationsövertag om hur kostnaderna redovisas. Med hänsyn till detta framhåller verket vikten av att reglerna för friskolor utmärks av hög transparens eller är enkla och förutsebara samt långsiktigt stabila.

Med dessa utgångspunkter tillstyrker Konkurrensverket förslaget att en från kommunala och fristående skolor oberoende part, Skolverket, ges det fulla ansvaret för tillsyn och uppföljning av skolorna. I övrigt anser dock verket att de flesta förslagen i betänkandet och promemorian inte är tillräckligt utredda för att kunna läggas till grund för beslut. Enligt Konkurrensverket borde dessa förslag ha analyserats utifrån förordningen (1998:1820) om särskild konsekvensanalys av reglers effekter för små företags villkor, den s.k. SimpLex-förordningen, och motsvarande riktlinjer för regeringskansliet.

Annual Report 2000

*Konkurrensverkets årsredovisning 2000
finns nu i en engelsk version.*

Ladda ner eller beställ på

www.konkurrensverket.se

info@kkv.se

Tel. 08-700 16 00. Fax. 08-796 96 08

Annual Report
2000

Länsstyrelserna har bl.a. till uppgift att främja konkurrensen inom sina respektive län. Vid varje länsstyrelse finns en kontaktperson för konkurrensfrågor. Nyligen genomförde Länsstyrelsen i Stockholms län en kartläggning av konkurrensförutsättningarna för taxi vid länets passagerarterminaler.

Förslag för bättre taxikonkurrens vid Stockholms passagerarterminaler

Många passagerarterminaler i Stockholms län reglerar numera möjligheterna för olika taxiåkare att hämta passagerare. En kartläggning som länsstyrelsen genomfört ger vid handen att sådana regleringar förekommer vid sex av åtta studerade passagerarterminaler i länet.

Vid fem av dessa terminaler innebär regleringarna en särbehandling av de största taxiföretagen. Särbehandlingen är mest långtgående utanför Centralstationen och vid Arlanda Express terminal, där de tre taxiföretagen själva får besluta om vem som får trafikera terminalen.

Vid länets flygplatser samt vid Vikingterminalen får även andra taxiföretag hämta passagerare, men de tre största taxiföretagen får köra i en särskild fil.

Vid flera terminaler finns även s.k. ”öppna” taxifiler utan trafikeringstämmer. I praktiken tycks dock dessa vara av underordnad betydelse för konkurrensen.

Priset borde avgöra eventuell filindelning

En sammanfattande bedömning är att kösystemen för närvarande inte utnyttjas för att öka konkurrensen om kvalitet och pris. I den mån krav på pris och kvalitet ställs på de taxiåkare som gynnas är dessa vanligen av minimikaraktär och överträffas av många taxiföretag.

Terminaler som låter många olika taxiåkare hämta passagerare tenderar dessutom att i stället dela in de av terminalen godkända taxibilarna i olika filer. Detta borde dock endast ske på basis av kriterier som t.ex. kvalitet och pris. Eftersom prisfrågan är svårast för kunden att själv bedöma föreslår länsstyrelsen att eventuell filindelning görs utifrån prisfaktorer.

Utifrån kartläggningen lämnar länsstyrelsen några övergripande förslag:

- Fordelar eller företräde som lämnas till vissa taxiföretag bör baseras på en objektiv jämförelse, eventuellt i form av en anbudstävling.
- Ansvar för att utforma kösystem eller tillhandahålla s.k. taxivårdar bör inte läggas på de berörda taxiföretagen.
- Skyltning och utformning av utrymmet för taxi måste förbättras på flertalet terminaler, framförallt för förbeställda taxibilars.

Svårt tillvarata kundernas intresse

Vilka trafikeringregler som ska gälla för de taxibilars som inte tillhör någon beställningscentral (s.k. friåkare) måste även fortsättningsvis vara en bedömning som görs av varje terminal utifrån dess egna förutsättningar. En terminal hamnar dock lätt i ett olyckligt beroendeförhållande genom att bara samarbeta med de dominerande företagen på marknaden.

I praktiken känner sig många terminaler nu beroende av dominerande aktörer inom taxinäringsen. I förlängningen

kan det då bli svårt att ta till vara kundernas intresse av en välfungerande och prisvärd taxiservice. Brist på bilar från de största taxiföretagen är ett generellt problem för flertalet terminaler.

Olika former av påtryckningar sker också från större taxiföretag som vill utforma kösystemen på ett sätt som gynnar den egna verksamheten. Exempel är bojkotter eller hot om bojkotter mot utpekade terminaler. Det är angeläget att få prövat huruvida sådana bojkotter principiellt sett kan omfattas av konkurrenslagens förbud mot missbruk av dominerande ställning.

Missbruk av dominerande ställning kan ju enligt konkurrenslagen bestå t.ex. i att påtvinga någon oskäligen affärsvillkor, begränsa produktion och marknader eller tillämpa olika villkor för likvärdiga transaktioner varigenom vissa handelspartners får en konkurrensnackdel.

Johan Hedelin, länsexpert konkurrensfrågor, Länsstyrelsen i Stockholms län

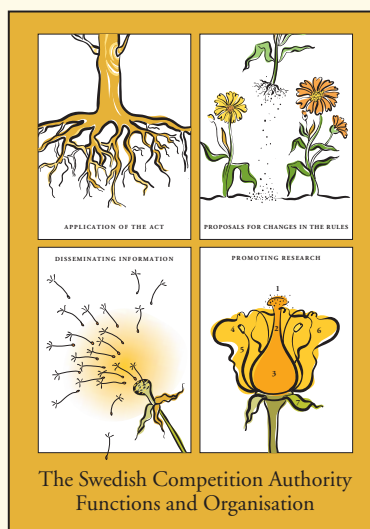
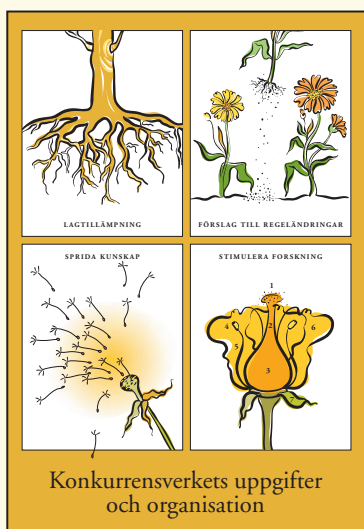
ADRESSUPPDATERING

110 677 000

Vid definitiv avflyttning eller felaktig adress sänds försändelsen åter till avsändaren:

Konkurrensverket
103 85 STOCKHOLM

Nya broschyrer

"Konkurrensverkets uppgifter och organisation" har uppdaterats efter verkets omorganisation.

The brochure is also available in English, "The Swedish Competition Authority Functions and Organisation".

Ladda ner eller beställ på

www.konkurrensverket.se

info@kkv.se

Tel. 08-700 16 00. Fax 08-796 96 08

konkurrens 6 2001

Konkurrensnytt utkommer med 11 nr per år och är tills vidare kostnadsfri.

Ansvarig utgivare:
Jan-Erik Ljusberg

Redaktörer:
Åsa Eriksson
Bengt Kopp

Beställning:
Konkurrensverket
103 85 Stockholm
www.konkurrensverket.se
Telefon 08-700 16 00
Fax 08- 796 96 08
E-post:
konkurrensverket@kkv.se

Produktion: Ord&Form
Tryck: AB Danagårds
Grafiska

ISSN 1404-7217

Trevlig sommar!
önskar

KONKURRENSVERKET
Swedish Competition Authority

